

Enintään 6 tehtävään saa vastata. Tehtävät arvostellaan pistein 0–6, paitsi muita vaativammat, +:lla merkityt jokeritehtävät, jotka arvostellaan pistein 0–9. Moniosaisissa, esimerkiksi a-, b- ja c-kohdan sisältävissä tehtävissä voidaan erikseen ilmoittaa eri alakohtien enimmäispistemäärät.

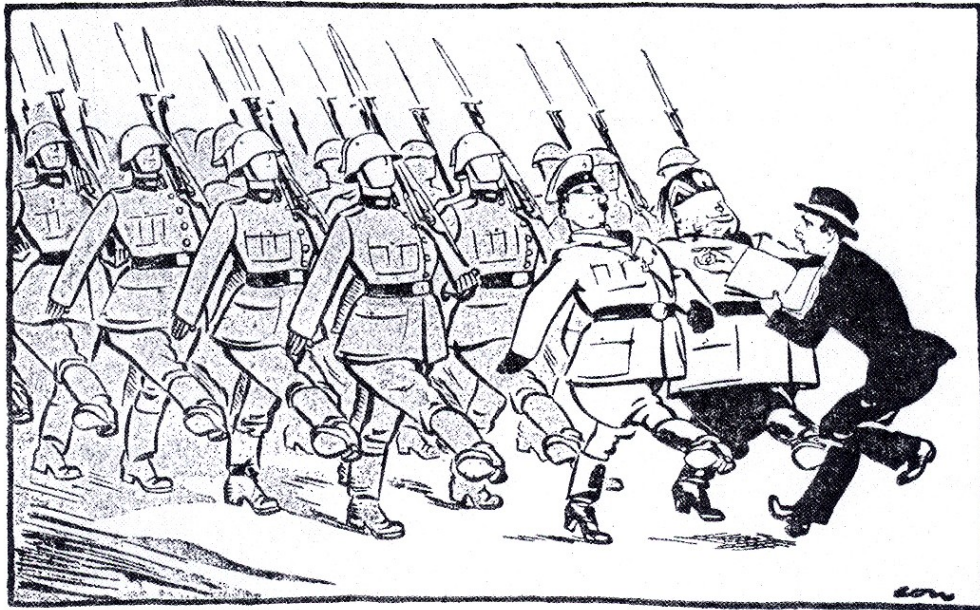
1. Mitkä eri tekijät johtivat kaupunkikulttuurien syntyyn Lähi-idän alueella 5 000–3 000 vuotta ennen ajanlaskumme alkua?
2. Miksi teollinen vallankumous lähti liikkeelle nimenomaan Englannissa?
3. Miten koulutus järjestettiin keskiajan Euroopassa?
4. Minkälaisia kiistoja englantilaisen luonnontutkijan Charles Darwinin teos *Lajien synty* (1859) herätti 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa?
5. Oheinen taulukko kuvaa, kuinka suuri prosentuaalinen osuus Suomen viennistä on suuntautunut eräisiin maihin eri aikoina.

	1936–1940	1956–1960	1971–1975	1991
Neuvostoliitto	0,5	17,1	14,4	4,9
Saksa	16,9	10,4	9,4	15,4
Ruotsi	5,7	3,5	16,8	13,9
Britannia	40,0	22,8	18,0	10,4

Lähde: Susanna Fellman & Christian Lindholm, *Tillväxt, omvandling och kris: Finlands ekonomi efter 1945* (1996). Vuosien 1956–1960 ja 1971–1975 tiedoissa Saksa merkitsee Saksan liittotasavaltaa.

- a) Mitä merkittäviä muutoksia Suomen viennissä on tapahtunut taulukon mukaan? (2 p.)
- b) Mitkä tekijät selittävät kyseiset muutokset? (4 p.)

6. Alla on englantilaisen pilapiirtäjän David Low'n piirros "Nimikirjoitusten kerääjä" (1937), jossa Britannian pääministeri Neville Chamberlain pyytää nimikirjoituksia Saksan johtajalta Adolf Hitleriltä ja Italian johtajalta Benito Mussolinilta.

- a) Minkäläisen kuvan piirros antaa Britannian ulkopolitiikasta? (2 p.)
 b) Miten Euroopan suurvaltojen suhteet kehittyivät vuodesta 1937 toisen maailmansodan syttymiseen asti? (4 p.)
7. Eräs Kolumbuksen aikalainen kuvasi Amerikan alkuperäisväestön elämää seuraavasti:

"He elävät tuossa Kultaisessa maassa, josta vanhat kirjoittajat niin paljon puhuvat ja jossa ihmiset elävät yksinkertaisesti ja viattomasti, vailla lakien pakotusta, vailla toraa, tuomareita ja syytöksiä, vain luontoa tyydyttäen (...) Siinä maassa on alastomia tyttöjä. Voisi aivan ajatella näkevänsä niitä ihania najadeja [luonnottaria] ja lähteiden nymfejä [haltijattaria], joita antiikissa niin ylistettiin."

Stuart Hall, *Identiteetti* (suom. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman, 1999)

- a) Pohdi kuvauksen lähdearvoa historiantutkijalle. (3 p.)
 b) Miten kuvauksessa näkyvä ajattelutapa on ilmennyt eurooppalaisten suhteessa ei-eurooppalaisiin kansoihin 1500–1700-luvuilla? (3 p.)

Tehtävät 8A ja 8B ovat keskenään vaihtoehtoisia. Tehtävä 8A on laadittu vanhojen, vuoden 1994 lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, tehtävä 8B uusien, vuonna 2005 käyttöön otettujen lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Kumpaan tahansa tehtävään saa vastata.

- 8A. Vertaa siirtomaavallan purkautumista Aasiassa ja Afrikassa toisen maailmansodan jälkeen.

TAI

- 8B. Mitä Ruotsin suurvaltakausi 1600-luvulla merkitsi Suomen ja suomalaisten kannalta?

- +9. Alla on lainaus Winston Churchillin puheesta sekä Josef Stalinin sitä kommentoineesta lehtikirjoituksesta.

”Kukaan ei tiedä, mitä Neuvostoliitto tai sen kommunistinen kansainvälinen järjestö aikovat tehdä lähitulevaisuudessa tai mitkä ovat niiden harjoittaman laajenemisen ja käännytystyön rajat tai onko niillä rajoja lainkaan. (...) Stettinistä Itämereltä Triesteen Adrianmerelle on laskeutunut rautaesirippu yli mantereen. (...) Kommunistiset puolueet, jotka olivat hyvin pieniä kaikissa näissä Itä-Euroopan valtioissa, on nostettu ylivertaisiksi ja valtaan, joka ylittää niiden koon ja ne pyrkivät joka paikassa saavuttamaan kaikkialle ulottuvan kontrollin. (...) En usko, että Neuvostoliitto toivoo sotaa. Mitä he haluavat, ovat sodan hedelmät eli heidän valtansa ja opinkappaleidensa ääretön laajeneminen. (...) Sen perusteella, mitä olen oppinut venäläisiltä ystävillemme ja liittolaisillemme sodan aikana, olen vakuuttunut, että he eivät ihaile mitään muuta yhtä paljon kuin voimaa eivätkä he tunne mitään muuta kohtaan vähempää kunnioitusta kuin sotilaallista heikkoutta.”

Britannian entisen pääministerin Winston Churchillin puheesta Fultonissa, Yhdysvalloissa 5.3.1946

”Seuraavia olosuhteita ei tulisi unohtaa. Saksalaiset tekivät hyökkäyksen Neuvostoliittoon Suomen, Puolan, Romanian, Bulgarian ja Unkarin kautta. Saksalaiset kykenivät tekemään hyökkäyksensä näiden maiden kautta, koska tuolloin näissä maissa olivat Neuvostoliitolle vihamieliset hallitukset vallassa. Neuvostoliitto menetti pysyvästi noin seitsemän miljoonaa ihmistä seurauksena Saksan hyökkäyksestä, saksalaisia vastaan käydyistä taisteluista, Saksan harjoittamasta miehityksestä sekä Neuvostoliiton kansalaisten kuljetuksesta saksalaiseen orjuuteen. Toisin sanoen Neuvostoliiton kärsimät ihmishenkien menetykset ovat moninkertaisia verrattuna Britannian ja Yhdysvaltojen yhteenlaskettuihin menetyksiin.”

Neuvostoliiton johtajan Josef Stalinin kirjoituksesta *Pravda*-lehdessä 13.3.1946

- a) Miten Winston Churchill arvioi kommunististen puolueiden toimintaa toisen maailmansodan jälkeen Itä-Euroopassa? (2 p.)
- b) Vertaile Churchillin ja Stalinin näkemyksiä Neuvostoliiton toisen maailmansodan jälkeen Itä-Euroopassa harjoittamasta politiikasta. (4 p.)
- c) Miten Itä-Euroopan poliittinen tilanne kehittyi toisen maailmansodan päättymisestä vuoteen 1956 asti? (3 p.)

+10. Alla on kolme kannanottoa Suomen asemasta Venäjän osana 1800-luvulla.

”Suuriruhtinaskunnan kohtalo Venäjän Valtikan alla on todistanut, että sen yhteys Venäjän kanssa ei ole estänyt sen paikallisten laitosten vapaata kehitystä, ja Suomen saavuttama hyvinvointi todistaa kumoamattomasti, että tämä yhteys vastaa sen omia etuja. Kuitenkin antavat eräiden Suomen asetusten ja yleisten valtakunnanlakien yhdenmukaisuuden puute, samoin kuin tarpeellisen selvyuden puute Suuriruhtinaskunnan ja Keisarikunnan suhdetta koskevissa määräyksissä valitettavasti aiheuttaa väärään käsitykseen niiden toimenpiteiden todellisesta merkityksestä, joihin ryhdytään Venäjän Valtakunnan kaikille osille yhteisten tarkoitusperien saavuttamiseksi. Minä toivon kuitenkin, että Suomen kansan järkevyyden poistaa tämän väärinkäsityksen ja että omien etujen oikea ymmärtäminen saa sen pyrkimään niiden siteiden lujittamiseen, jotka yhdistävät Suomen Venäjään.”

Venäjän keisari Aleksanteri III kirjeessään Suomen suuriruhtinaskunnan kenraalikuvernöörille F. L. Heidenille 12.3.1891

”Me emme voi uskoa, että Teidän Majesteettinne Keisarin Korkea tarkoitus on ollut tällä julistuskirjalla [helmikuun manifestilla] uhata Suomen oikeusjärjestystä ja sisäistä levollisuutta. Me päinvastoin uskomme, että Teidän Majesteettinne tahtoo armosta suosiolliseen huomioon ottaa ne tunteet, mitkä julistuskirja on herättänyt, ja käskää, että sen määräykset ovat saatettava yhdenmukaisuuteen Suomen perustuslakien kanssa.”

Ote Kiuruvedellä 5.3.1899 pidetyn kansalaiskokouksen kirjelmästä keisari Nikolai II:lle

”Tähänastinen kuvammehan on ollut se, jota E. Iston kuuluisa maalaus ’Hyökkäys’ niin osuvasti kuvaa, so. että venäläiset hyökkäsivät yllättäen Suomen autonomian kimppuun, nimenomaan vuoden 1899 helmikuun manifestilla. Minun teesini taas on se, että suomalaiset loivat ensin (...) opin Suomen ”valtiosta”, joka oli vain liittosuhteessa Venäjän valtioon. Ja juuri tähän suomalaisten luomaan oppiin venäläiset sitten reagoivat niin jyrkästi, että se johti lopulta sellaisiin toimiin kuin vuoden 1899 helmikuun manifesti.”

Professori Osmo Jussila, *Suomen Suuriruhtinaskunta 1809–1917* (2004)

- a) Millaisia ongelmia Aleksanteri III ja toisaalta kansalaiskokous näkivät Suomen ja Venäjän suhteita koskevissa määräyksissä ja säädöksissä? (4 p.)
- b) Arvioi oheisten aikalaiskäsitysten ja professori Osmo Jussilan esittämän päätelmän perusteita. (5 p.)